

**АСПЕКТИ И ЗНАЧЕНИЕ НА ДИАГНОСТИЧНОТО
КОНСУЛТИРАНЕ ПРИ ДЕЦА В КЛИНИЧНАТА
СОЦИАЛНА РАБОТА**

Доц. Силвия Крушкова, д.пс.,
Факултет "Обществено здраве и здравни грижи", РУ "Ангел Кънчев"

Силвия Белоева,
докторант, Факултет „Бизнес мениджмънт”, РУ "Ангел Кънчев"

***Резюме:** Статията разглежда основните и значими моменти необходими за правилната диагностика на детското развитие, взаимовръзката между клиничният опит и консултирането както и необходимостта от интердисциплинарен модел на практическа насоченост за работа с деца.*

***Ключови думи:** клинична практика, социална работа, диагностика, консултиране на деца, профилиране.*

ASPECTS AND SIGNIFICANCE OF DIAGNOSTIC CONSULTING IN CHILDREN IN CLINICAL SOCIAL WORK

Assoc. Prof. Silvia Krushkova, , Ph.D.,

Faculty of Public Health and Health Care, Angel Kanchev University

Silvia Beloeva,

PhD student, Faculty of Business Management, RU "Angel Kanchev"

***Summary:** The article discusses the main and important points necessary for the proper diagnosis of child development, the relationship between clinical experience and counseling and the need for an interdisciplinary model of practical orientation for working with children.*

***Key words:** clinical practice, social work, diagnostics, child counseling, profiling.*

През последните няколко години, особено след като в клиничната практика започна да се утвърждава профилирането в социалната работа, а именно необходимостта от специалисти социални работници с клинична насоченост се затвърди схващането, изведено от практиката, че самите професионалисти упражняващи клинична социална работа трябва да изградят и упражняват не само общоизискуемите умения за работа в тази сфера, но и да добият специфични професионални умения, взаимствани от други помагачи професии. В тази връзка се наблегна на необходимостта от знания и умения в областта на диагностичното консултиране, особено при деца с различни соматични, психологични и социални разстройства, обект

на клиничната социална работа. По този начин се обединяват няколко възможности, взаймствани от клиничната психологична практика и теория, а именно: психодиагностиката и психологичното консултиране като скрита форма на психотерапия.

В съвременната психология терминът *психодиагностика* се разглежда в няколко основни аспекта:

- като целенасочено изследване на личността за разкриване на нейните съществени особености;
- като психологично измерване или тестиране;
- като психологична практика (диагностична консултация).[2]

Консултирането е процес на интензивно взаимодействие между психолога и клиента, при което се преминава през ясни фази на психологична работа с конкретни задачи:

- Да се създаде работна позитивна комуникация.
- Да се оцени, стабилизира и реорганизира потенциала на клиента и ефективните му копинг стратегии за справяне с житейски затруднения.
- Да се оценят дефицитите на личността, нарушенията в когнитивните процеси и личностови сфери, като се планират стратегии за промяна.
- Да се анализират преживените психотравми и актуални проблеми.
- Да се снижи психичното и емоционално напрежение и да се възстанови емоционалният баланс.
- Да се извършат специализирани психологични техники и интервенции, които да оказат психологическа помощ на клиента да преодолее своите психични травми, свързани с родителското семейство, професионалната му кариера, брака, себеуважението, междуличностовото общуване.

- Да се изгради ангажираност към клиента, като в процеса на терапевтичната връзка консултантът го приема за уникален и неза-висим субект, който има право и отговорност на самостоятелен избор по отношение на всички въпроси, които се отнасят до неговия житейски път и процеса на консултиране. [3]

Психичните и психологични нарушения в детска възраст включват разстройства от аутистичния спектър, церебрална парализа, дефицит на внимание (хиперактивност), разстройства в комуникацията, речта, езика, генетични нарушения като синдром на Martin- Bell и синдром на Даун.[4]

Тези различни заболявания, на симптомно ниво, манифестират подобни поведенчески симптоми и диагностични критерии. Нарушенията в интелектуалното развитие, в комуникативните умения, дефицитът на внимание, разстройствата в обучението, моторните нарушения, както и разстройствата от аутистичния спектър представляват предизвикателство, както за училищните психолози, така и за самите педагози, осъществяващи обучителния процес. Признаването на разпространението на съпътстващи заболявания, касаещи психологичното функциониране е важно, особено за училищните психолози, тъй като по този начин те могат да получат по-пълна и цялостна представа за набора от възможности и дефицити на детето, без да се ограничават неговите възможности за развитие и добро социално функциониране и вграждане. Тъй като голяма част от симптомите на тези заболявания често се припокриват, диференциална диагноза е необходима за да се предвидят и предложат подходящи услуги за улесняване функционирането на детето, както и за известно компенсиране, ако това е възможно на различните дефицити или дисфункции. Диференциалната психодиагностика е систематичен метод за диагностика и се използва за

идентифициране на наличието на нарушение, където по принцип са налице възможно множество алтернативи. [6]

Диференциалната диагностика се използва и като средство за по-ранното идентифициране на проблема, тъй като ранната интервенция е от съществено значение за терапевтичния успех при деца и юноши с различни разстройства от психологичния и психиатричния кръг. Изследванията демонстрират огромните ползи от интервенцията през първите три години от живота на децата с увреждания, това важи най-вече за увреждания от аутистичния кръг, при които облекчаването на симптомите или дори профилактика на заболяването е важна стъпка за овладяването и лечението, преди да настъпят сериозни увреждания и разстройството да се развие.[5] С цел да се осигурят най-подходящите и ефективни интервенции, включването на специални диагностични маркери трябва да бъдат взети при оценяване на децата в ранна възраст. [2] Училищните психолози, работещи с деца по време на ранното детство имат възможността да бъдат в ролята на „първа помощ“, като по този начин могат да улеснят връзката между правилното идентифициране на разстройството и последващата специализирана интервенция. Един от най-важните аспекти на цялостната оценка е осъществяването на прецизно диференциално диагностициране при нарушения, които се манифестират чрез общи симптоми. Ето защо, диференциалната диагноза е наложителна, тъй като подобни поведенчески прояви могат да съществуват в цяла гама от разстройства и подобни поведения могат да се проявят по различен начин в рамките на разстройството. Чрез разбиране на приликите и разликите в психологичните и психични разстройства в ранна детска възраст, клиничните психолози могат да направят разграничение между тях и да пристъпят към прилагане на най-ефективните мерки за осъществяване на уникалните нужди на детето.

Важни гледни точки според Иванова - Кръстева, М., когато се прави диагностика на развитието на дадено дете, трябва да се придържаме към няколко конкретни аспекти:

- диагностиката на детското развитие трябва да се основава на ясна и свързана с възрастта периодизация, на моделите на „цялата последователност на хода на детското развитие“, внимателно обмисляне на „всички характеристики на всяка възраст, етап и фаза, всички основни видове нормално и анормално развитие, цялата структура и динамика на детето развитие в тяхното многообразие”;

- необходимо е да се идентифицират симптомите, да се представи психологичния статус, „да се определи нивото и естеството на развитие, което детето е постигнало в момента“;

- необходимо е да се изследва „зоната на проксималното(близко) развитие“, т.е. да се характеризира състоянието на развитието на детето „както от зрелия, така и от незрелия процес“; [1]

Важен аспект при работа в клиничната социална сфера с деца, подлежащи на психосоциално интервениране е познанието от специалистите клинични социални работници на специфичните етапи обхващащи диагностичното консултиране, както и отделните клинични маркери, оформящи психопатологичното функциониране на детето – обект на клиничната социална диагностика. Способността да се диференцират различните емоционални състояния при децата с нарушено функциониране дава възможност на клиничния социален работник използвайки инструментите на диагностичното консултиране да изведе точна и ясна психосоциална диагноза, което пък от друга страна е предпоставка за структуриране на екзактен психосоциален план за интервениране.

Библиография:

1. Иванова – Кръстева, М. Първичното интервю в индивидуалната психологична практика. Издателски Център на ВСУ "Черноризец Храбър" 2020, ISBN 978-954-715-707-1,pp66-67
2. Крушкова С., Защо той/тя прави така?(Теоретични и практически опити в диференциалната и възрастова психодиагностика) Русе, Хелт Консулт, 2016, стр. 200, ISBN 978-619-7092-09-7.pp9-10
3. Петкова П., Кр. Иванов, Психологично консултиране, практическо ръководство I част, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, Университетско издателство, 2012, ISBN 978–954–715–560–2pp12-13
4. Cordeiro, L., Ballinger, E., Hagerman, R., &Hessl, D. Clinical assessment of DSM -IV anxiety disorders in fragile X syndrome: Prevalence and characterization. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 6(1). 2010.
5. Dawson, G. Early behavioral intervention, brain plasticity, and the prevention of autism spectrum disorder. *Developmental Psychopathology*, 2008.
6. Reynolds, C., & Goldstein, S. *Handbook of neurodevelopmental and genetic disorders in children*. New York: The Guilford Press, 1999.